

Sygn. akt I ACa 370/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Zwierzyńska (spr.)
Sędziowie:	SA Małgorzata Idasiak-Grodzińska SO del. Jarosław Zawrot
Protokolant:	stażysta Lazar Nota

po rozpoznaniu w dniu 28 lutego 2019 r. w Gdańsku

na rozprawie

sprawy z powództwa M. S.

przeciwko H. D., K. D. i A. D.

o ochronę dóbr osobistych

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 27 lutego 2018 r. sygn. akt XV C 521/17

I. oddala apelację;

II. zasądza od powoda na rzecz pozwanych kwotę 540 (pięćset czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO del. Jarosław Zawrot SSA Małgorzata Zwierzyńska SSA Małgorzata Idasiak-Grodzińska

Sygn. akt I ACa 370/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 lutego 2018 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku w sprawie wszczętej na skutek pozwu M. S. przeciwko H. D., K. D. i A. D., sygn. akt XV C 521/17 oddalił powództwo (punkt pierwszy) oraz zasądził od powoda na rzecz każdego z pozwanych kwotę po 737 złotych tytułem kosztów procesu (punkt drugi).

Sąd pierwszej instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych: małżonkowie R. i M. S. (1) w latach 70. XX wieku wyjechali do Niemiec na stałe i uzyskali obywatelstwo niemieckie. Na terenie Niemiec posiadali znacznej wartości nieruchomości. W kwietniu 1998 r. przed notariuszem sporządzili wspólny testament na korzyść współmałżonka według prawa niemieckiego. R. S. zmarł w dniu (...) w H., jego zwłoki zostały sprowadzone do Polski celem pochowania go na Cmentarzu Centralnym (...) w G.. Nową kwaterę na tym cmentarzu i pochówek ojca zorganizowała i opłaciła pozwana jego córka, H. D.. Miejsce pochówku rodzina uzasadniała obecnością na tym cmentarzu grobów najbliższej rodziny M. S. (1), jej rodziców i rodzeństwa.

Po śmierci R. S. cały majątek odziedziczyła po mężu M. S. (1) a majątkiem nieruchomości zarządzał powód. W 2000 roku doszło między nimi do nieporozumień na tle finansowym, matka twierdziła że powód okradł ją z pieniędzy. Od tego czasu powód z pozwaną H. D. nie utrzymywali kontaktu. Tuż po tym powód podjął przed Sądem niemieckim pierwszą próbę ubezwłasnowolnienia matki i ustanowienie dla niej opieki. Wniosek został oddalony postanowieniem z dnia 21 maja 2001 r. W 2007 r. M. S. (1) sprzedała nieruchomości w Niemczech i przeprowadziła się na stałe do Polski, gdzie zamieszkała pod opieką pozwanej. Zbycie majątku starał się zakwestionować powód składając zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa oszustwa na szkodę M. S. (1) dokonaną przez pozwaną H. D.. Postanowieniem z dnia 1 sierpnia 2008 r. odmówiono wszczęcia w tej sprawie, uznając iż M. S. (1) dokonała rozporządzenia majątkiem z własnej woli. W 2009 r. powód ponownie podjął bezskuteczną próbę ubezwłasnowolnienia matki i ustanowienie nad nią opieki zarówno przed Sądem Rejonowym w Hamburgu jak i Sądem Okręgowym w Gdańsku. Dnia 23 września 2008 r. M. S. (1) sporządziła przed notariuszem testament, w którym wydziedziczyła powoda z uwagi na nadużycie jej zaufania oraz dwukrotne próby ubezwłasnowolnienia.

Odkąd M. S. (1) przeprowadziła się do Polski w roku 2007 nie utrzymywała z powodem żadnych kontaktów. Od tego też roku powód zaczął na grobie ojca zawieszać łańcuch, przypinać kłódki pamięci oraz pozostawiał kamienie. Taka forma okazywania kultu zmarłemu budziła dezaprobatę pozwanej i jej rodziny, w tym również jej matce. Z tego też względu M. S. (1) powiedziała pozwanej, że nie chce być pochowana razem mężem, a z ojcem K. U. i by na jej grobie nie kładziono łańcuchów, kamieni i innych podobnych ozdób. Taką wolę wyjawiała oprócz córce również zięciowi E. D. i opiekującej się nią J. T..

Powód w dniu 26 lipca 2012 r. bez poinformowania o tym matki dokonał opłaty za przedłużenie prawa do grobu dziadka K. U.. M. S. (1) zmarła w dniu (...). Organizacją pogrzebu zajęła się pozwana H. D. wraz z rodziną i pochowała matkę zgodnie z jej wolą, czyli razem z jej ojcem. O śmierci oraz pogrzebie, biorąc pod uwagę relacje matki z pozwanym oraz brak danych kontaktowych, nie poinformowała brata. Pozwana złożyła pisemną zgodę na pochowanie M. S. (1) w grobie K. U.. Powód o śmierci matki dowiedział się w październiku 2016 r. odwiedzając grób dziadka. W pozwie domagał się by rodzice, którzy byli zgodnym małżeństwem przez 47 lat byli pochowani w jednym grobie.

Sąd Okręgowy ustalając powyższy stan faktyczny w przeważającej mierze oparł się na dokumentach prywatnych i urzędowych dotyczących spraw sądowych z udziałem powoda i M. S. (1) na zeznaniach pozwanej H. D. i zawnioskowanych przez nią świadków E. D. i J. T. celem ustalenia przyczyn i daty konfliktu między powodem, a jego matką, pobudek decyzji pozwanej o wyborze miejsca pochówku matki. Powyższe dowody zostały uznane w większości za wiarygodne i przydatne do ustalenia powyższych okoliczności. Zeznania powoda Sąd uznał za wiarygodne w zakresie faktów, które są bezsporne lub wynikają również z dokumentów. Za niewiarygodne Sąd uznał zeznania powoda w kwestii woli zmarłej M. S. (1) o miejscu pochówku razem z mężem K. U.. Twierdzenia powoda nie korespondują bowiem z żadnym dowodem przedstawionym w sprawie. Taka wola M. S. (1) biorąc pod uwagę unikanie wzajemnych relacji z powodem od 2000 roku jest mało prawdopodobna i nie znajduje oparcia w zebranych sprawie materiale dowodowym. Od tego czasu matka powoda nawet o nim nie wspominała. Nie aprobowała również sposobu w jaki powód kultywował pamięć o zmarłym ojcu poprzez zawieszanie łańcuchów, kłódek i zostawienia kamienia na nagrobku. M. S. (1) swoją wolę miejsca pochówku przedstawiła pozwanej i wolę tę pozwana wypełniła. Najdobitniejszym dowodem na stosunek M. S. (1) do powoda jest treść testamentu notarialnego z dnia 23 września 2008 r., w którym go wydziedziczyła.

Powód roszczenie oparł o art. 64 kc., art. 24 k.c. w zw. z art. 23 k.c. w zw. z art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz.U.2017.912 t.j.). O ile powód z takim roszczeniem mógł wystąpić, o tyle zdaniem Sądu Okręgowego nie może ono zostać uwzględnione. Powód domagał się, aby Sąd zobowiązał pozwanych do złożenia pisemnego oświadczenie zmierzającego do usunięcia skutków rzekomego naruszenia jego dóbr osobistych – przez wyrażenie zgody na przeprowadzenie ekshumacji zwłok zmarłej matki M. S. (1) z kwatery, w której została pochowana w grobie ojca K. U. w celu przeniesienia ich do położonej w pobliżu kwatery, gdzie jest pochowany mąż zmarłej R. S.. Nie sposób jednak uznać aby działania podjęte przez pozwaną H. D. w zakresie wyboru miejsca pochówku matki były bezprawne. Pozwana bowiem utrzymywała bliskie relacje z matką przez 16 lat przed jej śmiercią oraz sprawowała opiekę nad nią od 2007 r. Żaden dowód nie wskazuje, iż wolą matki powoda było pochowanie z mężem R. S.. Co więcej, powód od 2007 r. nie utrzymywał z matką żadnych kontaktów. Ich relacje w szczegółowy sposób opisuje treść testamentu matki powoda z dnia 23 września 2008 r., w którym został on wydziedziczony. Ponadto matka nie aprobowała sposobu w jaki kultywuje pamięć zmarłego ojca poprzez wieszanie na grobie łańcuchów, kłódek, układanie kamieni czy malowanie napisów. Zdaniem pozwanej to właśnie była przyczyna decyzji matki o wyborze miejsca pochówku i Sąd Okręgowy tą przyczynę uznał za zasadną.

Sąd pierwszej instancji nie znalazł żadnych powodów, aby uznać iż pozwana nie uszanowała woli matki i pochowała ją wbrew jej woli. Dlatego też Sąd nie znalazł uzasadnienia na zakłócenie wiecznego spokoju zmarłej M. S. (1) i przeniesienia jej z jednego grobu do drugiego położonego nieopodal na tym samym cmentarzu, na żądanie syna z którym nie utrzymała kontaktu od wielu lat przed śmiercią, a w testamencie go wydziedziczyła. M. S. (1) pochowana została z ojcem, obok grobu matki i rodzeństwa, w odległości 150 metrów od kwatery męża. Działania pozwanych nie sposób zatem uznać za bezprawne i naruszające dobra osobiste powoda jeśli chodzi o wybór miejsca pochowania zmarłej. Nie zawiadomienie powoda o śmierci matki i jej pogrzebie wynikało z braku jakichkolwiek danych adresu zamieszkania czy numeru telefonu, nie sposób jednak uznać za czynność potrzebną do usunięcia skutków tego naruszenia zgody na ekshumację i przeniesienie matki do innego grobu, o co wnosił powód.

Mając na uwadze przytoczony wyżej stan faktyczny Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z dnia 27 lutego 2018 r. oddalił powództwo uznając, iż nie zasługuje ono na uwzględnienie. Ponadto zasądził od powoda na rzecz każdego z pozwanych kwotę 720 złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł powód zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

D) naruszenie przepisów prawa procesowego, mające istotny wpływ na wynik postępowania, a konkretnie:

1) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej, a nie wszechstronnej oceny zebranego sprawie materiału dowodowego, obarczonej błędami logicznymi oraz wykraczającej dopuszczalne granice swobodnej oceny dowodów, co polegało na:

- nieuzasadnionej odmowie wiarygodności zeznaniom powoda w szczególności w zakresie dotyczącym podstawowej kwestii determinującej rozstrzygnięcie, tj. w części w jakiej powód potwierdził w sposób jednoznaczny i konkretny, że wolą jego zmarłej matki M. S. (1) którą to wielokrotnie wobec powoda i innych członków rodziny wyrażała, było pochowanie jej w grobie, w którym jest pochowany jej mąż R. S., co doprowadziło do istotnego błędu w ustaleniach faktycznych (błędu braku) polegającego na pominięciu w ramach rekonstrukcji stanu faktycznego powyższej okoliczności faktycznej mającej kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia;
- dowolnym i sprzecznym z zasadami logicznego rozumowania uznaniu za wiarygodne zeznań pozwanej H. D. oraz zeznań świadków: E. D. oraz J. T. przede wszystkim w zakresie w jakim wynika z nich, że M. S. (1) wyraziła rzekomo wolę, aby pochować ją w grobie nr (...) razem z ojcem K. U., nie zaś z mężem pomimo, że odnośnie powyższej kwestii w/w zeznania pozostają w sprzeczności z obiektywnymi elementami stanu faktycznego wynikającymi z całokształtu materiału dowodowego, co z kolei doprowadziło do istotnego błędu w ustaleniach faktycznych - determinującego w sposób nieprawidłowy kierunek subsumpcji;

2) art. 231 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie pomimo, że z ustalonej przez Sąd pierwszej instancji obiektywnej okoliczności faktycznej, tj. że „grób zwyczajowy (w którym został pochowany R. S. - mąż M. S. (1)) został pogłębiony czyli przygotowany na pochowanie drugiej osoby” (str. 3 uzasadnienia zaskarżonego wyroku) wynika w sposób logiczny uzasadniający zastosowanie konstrukcji domniemania faktycznego, wolą zmarłej M. S. (1) która brała udział w pogrzebie męża było pochowanie jej w przyszłości właśnie w powyższym grobie wraz z mężem, tym samym wnioskowanie zastosowane przez Sąd I instancji jest nie tylko rażąco sprzeczne z zasadami doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania, ale również całkowicie niezrozumiałe.

II) naruszenie przepisów prawa materialnego:

1) art. 65 § 1 k.c. poprzez dokonanie wadliwej wykładni oświadczenia woli złożonego przez zmarłą M. S. (1) odnośnie miejsca pochówku w następstwie nieuwzględnienia na etapie wykładni ustawowej dyrektywy „ustalonych zwyczajów”;

2) art. 24 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie w efekcie błędnego uznania, że w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy nie została zrealizowana przesłanka bezprawności w zakresie naruszenia dobra osobistego powoda w postaci prawa do pochowania matki, udziału w ceremonii jej pogrzebu oraz prawa do współdecydowania o miejscu jej pochówku i miejscu oddawania czci jej pamięci.

Wskazując na powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy w sposób jak wskazany w pozwie. Ponadto wniósł o zmianę rozstrzygnięcia w zakresie kosztów procesu za I instancję poprzez zasądzenie od pozwanych na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu za I instancję, jak również zasądzenie od pozwanych na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Pozwani złożyli odpowiedź na apelację, wnosząc o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie na swoją rzecz do powoda kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu.

Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji, i czyni je podstawą własnego rozstrzygnięcia, co tym samym nie wymaga ich ponownego przytaczania. Tym samym za chybiony Sąd Odwoławczy uznaje zarzut skarżącego o błędnych ustaleniach Sądu Okręgowego w przedmiocie woli M. S. (1) odnośnie miejsca jej pochówku, a co zdaniem skarżącego jest wynikiem przekroczeniu przez Sąd pierwszej instancji granic swobodnej oceny dowodów (naruszenia art. 233 § 1 k.p.c.), w szczególności w odniesieniu do zeznań świadków E. D., J. T. oraz zeznań samych stron.

Sąd Okręgowy logicznie wyjaśnił, dlaczego dowody zawnioskowane przez stronę pozwaną uznał za wiarygodne i dlaczego wersja strony pozwanej co do woli M. S. (1) w ostatnich latach przed śmiercią co do pochowania jej w grobie jej ojca jest przekonująca. Dając wiarę stronie pozwanej Sąd pierwszej instancji uwzględnił, że od 2007 r. M. S. (1) nie utrzymywała z synem kontaktów, nie życzyła ich sobie z uwagi na jego uprzednie postępowanie dotyczące spraw majątkowych oraz złożenie przez niego wniosku o jej ubezwłasnowolnienie, a wyrazem jest stosunku do syna jej testament, w którym go wydziedziczyła. Dodatkowo matka powoda i pozwanej nie akceptowała sposobu, w jaki okazywał on pamięć zmarłemu ojcu poprzez zawieszanie na nim kłódek i łańcuchów, co jasno wyrażała wobec osób utrzymujących z nią stały kontakt w ostatnich latach jej życia (córka zięć, wnuki, opiekunka). Wiedzy takiej natomiast, z przyczyn wskazanych wyżej, nie może mieć powód, stąd też jego twierdzenia nie stanowią przeciwwagi dla materiału dowodowego uznanego przez Sąd a quo za wiarygodny.

Rozumowaniu Sądu Okręgowego w zakresie oceny materiału dowodowego i wyprowadzonych z niego wniosków w żaden sposób nie można zarzucić uchybienia zasadom logiki i doświadczenia życiowego, co czyni zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. całkowicie chybionym. Tylko bowiem w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu przez Sąd orzekający wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej

albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo - skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów mogłaby być skutecznie podważona (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2005 r. sygn. IV CK 387/04, Lex nr 177263 oraz z dnia 27 września 2002 r. sygn. II CKN 817/00, Lex nr 56906). Jeśli zaś chodzi o zarzut naruszenia art. 231 k.p.c. regulujący kwestię domniemań faktycznych, to polegają one na tym, że sąd na podstawie ustalenia jednych faktów wnioskuje o istnieniu innych. Wprawdzie fakt domniemany nie wymaga ani twierdzenia, ani dowodzenia, jednakże twierdzenia i dowodzenia wymagają fakty składające się na podstawę faktyczną domniemania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2000 r., I CKN 1196/98, LEX nr 50829). Orzeczenie sądu może być oparte na domniemaniu faktycznym tylko wówczas, gdy domniemanie stanowi wniosek logicznie wynikający z prawidłowo ustalonych faktów stanowiących jego przesłanki. Możliwość ustalenia faktów w sposób przewidziany w art. 231 wchodzi w rachubę tylko w razie braku bezpośrednich środków dowodowych i jest w istocie wnioskowaniem (rozumowaniem sądu orzekającego), u podstaw którego leży ustawowe domniemanie, pozwalające na oparcie ustaleń faktycznych na uznaniu za ustalone faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy – pod warunkiem, że wniosek taki można wyprowadzić z innych ustalonych w sposób niewątpliwy faktów (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2001 r., II CKN 410/00, LEX nr 1168695).

Tymczasem w rozpoznawanej sprawie, jak wyżej wskazano w związku z zarzutem naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., zaferowany przez stronę pozwany materiał dowodowy oceniony przez Sąd a quo z zachowaniem zasad logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego daje niewątpliwą podstawę do przyjęcia, że M. S. (1), ostatecznie na miejsce swojego ostatecznego spoczynku wybrała grób swego ojca, nie życzyła bowiem sobie, aby powód czcił jej pamięć również w taki sposób, jak czynił to wobec swojego ojca, a jej męża, a tak właśnie mogło się stać w przypadku pochowania jej w tym grobie.

W konsekwencji zatem, nie negując twierdzeń powoda, iż państwo S. byli zgodnym, kochającym się małżeństwem i że grób R. S. został pogłębiony umożliwiając pochówek także innych ciał, oraz że co do zasady w polskim kręgu kulturowym przyjętym jest chowanie małżonków w jednej mogile, to w niniejszej sprawie zebrane dowody nie pozwalały na skonstruowanie domniemania faktycznego zgodnego ze stanowiskiem powoda. Wobec tego również zarzut naruszenia art. 231 k.p.c. Sąd Apelacyjny uznaje za niezasadny.

Konkludując, należy dojść do wniosku, że Sąd Okręgowy prawidłowo oceniając zebrany materiał dowodowy i ustalając adekwatny do niego stan faktyczny nie dopuścił się również uchybień w zakresie zastosowania prawa materialnego.

Całkowicie nietrafne są wywody skarżącego o uchybieniu przez Sąd a quo art. 65 k.c., z uwagi na nieuwzględnienie w procesie wykładni oświadczenia woli matki powoda w przedmiocie miejsca pochówku, ustawowej dyrektywny „ustalonych zwyczajów”.

Kwestia ta wiąże się z omówionym wyżej zarzutem naruszenia art. 231 k.p.c. Skarżący akcentując zwyczaje i tradycje związane z pochówkiem małżonków w jednej mogile, co zresztą zostało także dostrzeżone przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, konsekwentnie pomija wnioski wynikające z materiału dowodowego zebranego w niniejszej sprawie co do ostatecznej woli wyrażonej przez M. S. (1), o czym już wielokrotnie była mowa. Sama pozwana H. D. również miała świadomość takich tradycji, zeznając, że sama namawiała matkę na wspólny pochówek w grobie R. S., ale ona stanowczo odmawiała wyrażając swoją dezaprobatę co do zawieszonych na nim kłódek i łańcuchów. Oczywistym zatem winno być, że prymat należy dać woli zmarłej, niż przyjętym w tej kwestii zwyczajom.

Decydująca powinna być wola zmarłego, w i tym sensie prowadzi ona do ochrony tej osoby, która tę wolę realizuje. Dopiero gdy zmarły nie wyraził żadnej woli co do miejsca pochowania, to osoby uprawnione powinny podjąć zgodną decyzję, a w razie rozbieżności stanowisk, zwrócić się do sądu (uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 2015 r., V CSK 201/15 LEX nr 2004215).

Powód sam w uzasadnieniu pozwu podkreślał, że poszanowanie woli osoby żyjącej na wypadek jej śmierci w przedmiocie pochowania zwłok jest wyrazem lojalności najbliższej rodziny i jej obowiązkiem moralnym; skoro zatem jednoznacznie wolę matki powoda w wyborze grobu K. U. na miejsce jej wiecznego spoczynku potwierdzają

świadkowie przesłuchani w sprawie, a powód nie utrzymując z matką kontaktów przez ostanie lata jej życia nie może mieć wiedzy w tym temacie, to zgodzić należy się z Sądem Okręgowym, że okoliczności sprawy nie dają podstaw do przyjęcia o naruszeniu dóbr osobistych powoda przez pozwanych, skoro pozwana chowając matkę w grobie K. U. zrealizowała jedynie jej wolę, nie działała bezprawnie. Sąd Okręgowy zatem wbrew zarzutom apelującego, nie naruszył art. 24 k.c.

Podkreślić przy tym należy, że wybrane przez M. S. (1) miejsce jej pochówku usytuowane jest w niedużej odległości od grobu jej męża, zatem obiektywnie rzecz biorąc, nie jest uciążliwym oddawanie przez powoda czci zmarłym rodzicom podczas jednej bytności na cmentarzu.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, że ekshumacja, do której prawo stanowi jeden z elementów prawa do grobu, może być orzeczona tylko wówczas gdy szczególne względy ochrony dóbr osobistych za tym przemawiają, regułą jest bowiem, że powinna zwyciężać zasada niezakłócania spokoju zmarłym w zetknięciu z brakiem zgody osoby uprawnionej na pochowanie określonych zwłok (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 1998 r. I CKN 729/97 i z dnia 29 stycznia 2003 r., I CKN 1453/00, nie publ., z dnia 17 lutego 2016 r., III CSK 84/15, OSNC – ZD 2017/3/51).

W świetle powyższych poglądów, i w świetle ustalonych w sprawie okoliczności faktycznych, trafna jest konstatacja Sądu Okręgowego, o braku podstaw do uwzględnienia żądania ekshumacji prochów M. S. (1). Sąd Okręgowy stawiając taką tezę odniósł się również do twierdzeń powoda o niezawiadomieniu go przez pozwaną o pogrzebie matki i słusznie wskazał, że nawet gdyby przeszkodą ku temu nie był brak wiedzy o adresie powoda, to okoliczność ta, w świetle faktu, że wykonała ona wolę zmarłej co do miejsca pochówku i wyrażanej woli matki storn w przedmiocie nieobecności syna na jej pogrzebie, nie jest wystarczające do nakazania przeprowadzenia ekshumacji.

W tym stanie rzeczy apelacja podlegała oddaleniu, o czym Sąd orzekł na mocy art. 385 k.p.c. Kosztami postępowania apelacyjnego obciążono powoda zgodnie z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 98 k.p.c. oraz § 8 ust. 1 pkt 2 w związku z § 20 i § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2018 poz. 265).

SSO del. Jarosław Zawrot SSA Małgorzata Zwierzyńska SSA Małgorzata Idasiak – Grodzińska